

"SENEGAL WAAW" - CD

Vredeseilanden

Senegal Waaw: Senegal ja! of, hoe niet goevernementele-projecten voor ontwikkelingssamenwerking niet altijd een negatieve snaar moeten betokkelen...

De Vlaamse niet-goevernementele organisatie voor ontwikkelingssamenwerking (kortweg NGO) Vredeseilanden heeft een CD uitgegeven. Een ontwikkelingsorganisatie die muzikale paden bewandelt. Het roept waarschijnlijk wel vragen op. Wat heeft een NGO met muziek te maken ? Kan het dat een NGO die belangeloos en op niet-winstgevende basis werkt op de commerciële toer gaat?

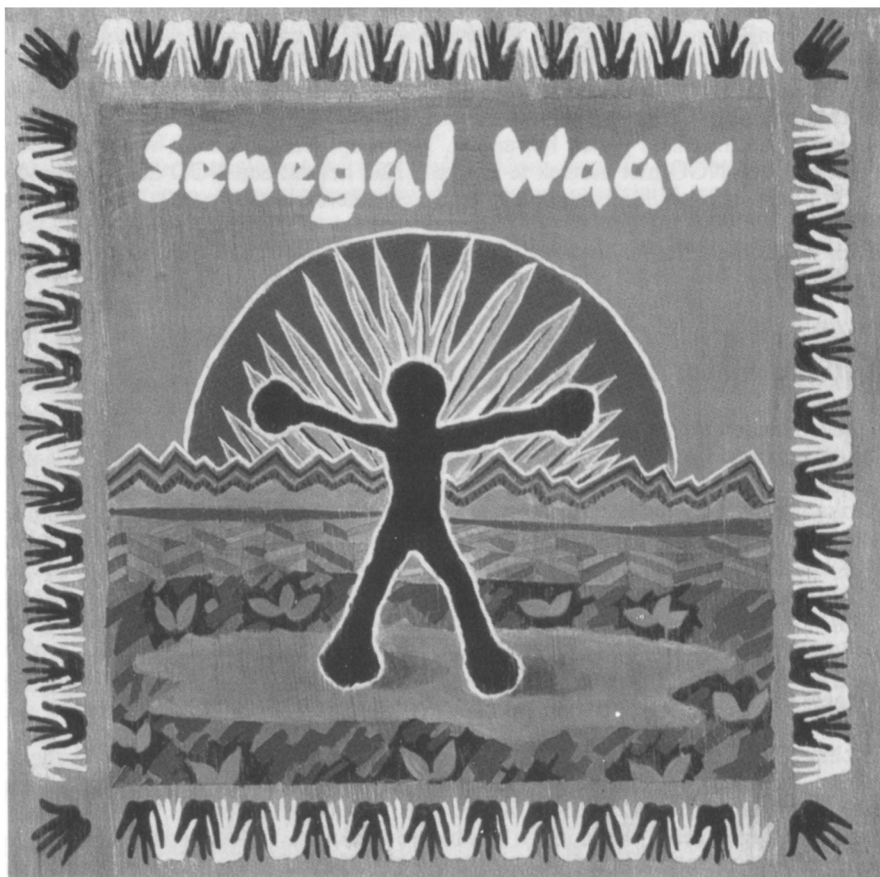
Even wat achtergrond meegeven kan geen kwaad.

Vredeseilanden en een positieve benadering van de ontwikkelingsproblematiek

Vredeseilanden werkt samen met lokale NGO's en bevolkingsgroepen in Afrika. Op dit moment worden projecten begeleid in Togo, Senegal en Rwanda. De laatste jaren worden we hier echter overspoeld met negatief nieuws uit dat continent. Afrika doet het inderdaad niet zo goed op dit moment. Politiek gezien is er heel wat in beweging: het afgelopen jaar waren er heel wat moeilijkheden met rebellen in Rwanda, en tijdens de afgelopen novembermaand kreeg het anders zo rustige Togo ook af te rekenen met enkele pogingen tot staatsgreep. De meeste Afrikaanse landen kijken aan tegen een schuldenberg die een zware domper legt op de economische ontwikkeling, en tevens de eigen voedselproductie afremt. En alsof dit nog niet genoeg is, worden sommige landen geteisterd door oorlogen en hongersnood.

Nochtans zijn er, doorheen alles, ook (met de woorden van Thierry Verhelst) tekens van hoop. Mensen en groepen aan de basis nemen ondanks hun moeilijkheden toch een heleboel initiatieven. Zij geloven (cynici zullen zeggen: misschien tegen beter weten in) in een betere toekomst. Je leest er weinig over, je hoort er bijna niets van en toch bestaan ze, die basisinitiatieven. Vredeseilanden wil nu juist dat het zuiden hier meer bekendheid en aandacht krijgt door de nadruk te leggen op de positieve krachten in Afrika.

Dat is echter gemakkelijker gezegd dan gedaan. Hoe kan je Afrika op een positieve manier aan het grote publiek voorstellen, zonder te vervallen in stereotiepe clichés. Artsen zonder Grenzen, bijvoorbeeld, heeft zijn 'Africa is beautiful' actie gehad,

maar hoe mooi men het ook wilde laten overkomen, de hongere blikken en dikke buikjes waren nooit ver weg, het milde kopje van Elisa Waut ten spijt.

Het 'echte' Afrika is nu eenmaal een onbekende voor het grote Vlaamse publiek. Vredeseilanden wil, in de mate van het mogelijke, Afrika zelf aan het woord laten. Afrikanen zijn immers het best geplaatst om hun verhaal te vertellen, om zelf aan te duiden waar het in Afrika om te doen is tegenwoordig. Daartoe organiseert de NGO sedert een tweetal jaar regelmatig zogenaamde exposure-trips naar zijn projectzones. Daar kunnen mensen aan deelnemen die Afrika aan den lijve willen ondervinden. Het nadeel is natuurlijk dat je hiermee maar heel weinig geïnteresseerden aan hun trekken kunt laten komen.

Omdat Afrika meer is dan hongerige buikjes en mislukte staatsgrepen, omdat de Afrikaanse maatschappij ook, doorheen alles, echt 'leeft', groeide dan ook de idee om een deel van dat levensechte aan het publiek voor te stellen en daarmee een deel van de sluier die precies nog altijd over dat duistere kontinent ligt, op te heffen.

Muziek

Dat men, als gevolg van deze redenering bij de muziek als kulturele uitdrukking terecht kwam is eigenlijk geen toeval, maar eerder een gelukkige keuze.

De Afrikaanse muziek krijgt de laatste tijd immers meer en meer belangstelling. Youssou Ndour en Mory Kante hebben een tijdje terug al de Europese oren doen opengaan voor Afrikaanse muziek (al of niet gecoached door blanke sterren, zoals hier Peter Gabriel). Paul Simon trok naar zuidelijk Afrika en vond daar het Graceland waar sindsdien heel wat anderen zich aan gelaafd hebben.

Vredeseilanden wil duidelijk de openheid die ten opzichte van de Afrikaanse muziek gekreëerd werd, benutten om Afrika - meer bepaald Senegal - zichzelf te laten voorstellen aan zijn donorpubliek in Vlaanderen.

De organisatie zocht contact met de Senegalese (in Gent wonende) muziek- en literatuurexpert, Ababacar Ndaw en met Piet Chielens, hoofdredakteur van GANDALF, een gespecialiseerd tijdschrift voor "muziek met wortels" (dit is muziek die wortelt in een cultuur, in een traditie eventueel, maar altijd in een reële samenleving). Tussen haakjes: men kan zeggen dat Ababacar Ndaw zowat heel Senegal in zich verpersoonlijkt; hij lijkt dus ideaal geplaatst om de "Senegalese" muziek te inventariseren. Z'n voorouders waren Mauretaniërs, zijn vader een Serer, zijn moeder een Wolof - dit zijn 2 van de 17 etnieën uit Senegal. Hij is geboren op Gorée, het 'slaveneiland' voor de kust van Dakar, maar woonde later in de Casamance in het zuiden van Senegal.

In augustus trokken Piet en Ababacar naar Dakar om originele Senegalese tracks op te sporen. Ze kwamen terug met een rijke muziekcocktail. De CD bevat traditionele griot-muziek, maar ook actuele Senegalese hits: *Doxamdème* (het derde nummer) is zo'n hit die wekenlang nummer één stond in de hitparades in Senegal. *Seytane* (de zevende track) stond in het novembernummer (1991) van *Télémag*, de Senegalese Joepie, op nummer 14 genoteerd. Naast deze moderne "klassiekers" staan er ook heel wat exclusieve opnames op: van de 15 nummers op de CD zijn er maar twee eerder in Europa uitgebracht: dat van Pascal Diatta & Sona Mané (*Adjilabone*, track 5) en het korastuk van Dembo Konté & Kausu Kuyateh (*Simbomba*, track 13). Zelfs in Senegal zijn slechts drie tracks van de CD eerder op cassette verschenen: die van Cheikh Lo, Coumba Gawlo Seck en Souleymane Faye. Van exclusiviteit gesproken !

Een en ander vindt zijn verantwoording in het feit dat één van de belangrijkste kulturele en artistieke fenomenen in het Senegal van het laatste decennium muziek is. Muziek verenigt mensen van alle slag. Muziek slaat de brug tussen stad en platteland, tussen traditie en vernieuwing, tussen het profane en het religieuze leven en maakt er ook onverbrekkelijk deel van uit. Dit in tegenstelling tot de Senegalese literatuur en film die eerder cultuurproducten zijn, voorbehouden aan een op het Westen gerichte intellectuele elite.

De Senegalese radio en televisie hebben in belangrijke mate bijgedragen tot het succes dat de Senegalese muziek kent bij de brede lagen van de bevolking. In de traditionele en sterk geïslamiseerde maatschappij hebben deze media van muziek een waarde op zich gemaakt. De muzikant werd een referentiefiguur en kreeg de status van sociaal model waaraan menig Senegalees zich spiegelde. De moderne Senegalese muziek, waartoe zowel de populaire dansmuziek als de geëngageerde muziek behoren, haalt zijn originaliteit uit de harmonieuze synthese van diverse melodieën en ritmes: *mandingo-sound*, *soukous*, *reggae*, *zouk*, *rock*, *jazz*, *Latijnsamerikaanse muziek*. Bovendien mag men de Senegalese muziek van vandaag tot de meest gediversifiëerde rekenen van West-Afrika. In het buitenland gekend door de *mbalax* van *Youssou Ndour* of in mindere mate door de *wango* van *Baba Maal*, omvat de Senegalese muziek een enorme variëteit van andere ritmes zoals de *sowruba*, de *bugarëbu* of de *mbadantane*. In dezelfde muziekstijl kan men vaak meerdere strekkingen onderscheiden.

Op de CD "Senegal Waaw" vindt men varianten op het *mbalax*-ritme zoals de *rockmbalax* van *Souleymane Faye* of de *regga-mbalax* van de groep *Safari-bi (Ce Feu-ci)*.

Een ander kenmerk van de Senegalese muziek betreft de zang. Zoals de ritmes, geeft de zang een speciaal cachet aan deze muziek waardoor deze zich onderscheidt van andere moderne Afrikaanse muziek. De moderne zangers ontlenen hun inspiratie aan de griot-traditie, (griot: typisch Westafrikaans verteller die zichzelf op lokale instrumenten begeleidt; behoort tot een kaste), aan de *djangues*

(religieuze liederen), aan de *bakk* (lied van de traditionele krijger; dit lied bestaat uit ritmische rijmen, die gezongen worden voor het gevecht met de bedoeling aansluiting te vinden in de grote rij van legendarische voorouders en voorvechters; het heeft ook de functie van peptalk waarmee de krijger zichzelf oppompt tot grote daden; hierbij weze genoteerd dat worstelen zowat de traditionele, nationale sport is in Senegal: vooraleer de worstelaar aan zijn gevecht begint, zingt hijzelf/het publiek zichzelf/hem moed in) of aan de *kassaks* (initiatie- en besnijdenisliederen). Ze hernemen in vele gevallen oude melodieën genomen uit het repertoire van de traditionele muziek. Deze melodieën worden herzien en herschreven in een meer moderne stijl, beter aangepast aan de smaak van vandaag.

De Senegalese muziek wordt tegenwoordig gekarakteriseerd door twee tendensen; de traditionele muziek gespeeld op lokale instrumenten (*kora*, *xalam*, *balafon*) en de moderne muziek, gekomponeerd en gespeeld op westerse instrumenten maar geassocieerd met traditionele perkussie- (*sabar*, *djembe*, *bugarëbu*) of andere instrumenten.

Op de CD "Senegal Waaw", worden deze verschillende stijlen in de Senegalese muziek gespeeld.

De CD ten voeten uit

De opnamen werden ter plaatse uitgevoerd door Chielens en Ndaw. Ook Ian Anderson (hoofdredakteur van Folk Roots, een Engels muziektijdschrift) verleende zijn medewerking. De BRTN werd eveneens betrokken bij het opzetten van één en ander, en Nina Verhaeghe nam het openingsnummer op (haar radioprogramma over de Senegalese marabouts, de lokale islamitische priester-bemiddelaars, dat werd uitzonden op de Afrika-leeft-dag van radio 1, had haar blijkbaar ook op dit vlak bruikbaar materiaal geleverd!).

De CD start met een anderhalve minuut durende veldopname. Tegen een achtergrond van straatlawaai en voorbijrazende auto's horen we de onschuldige religieuze gezangen van een *talibé*, een bedelknaapje uit de koranschool. We zitten meteen op de juiste golflengte.

Daarna komt de kora-speler Keba Cissokho op de proppen. Cissokho is één van de zonen van Soundjoulou Cissokho, in Senegal algemeen beschouwd als de beste kora-speler. Hij behoort tot de kaste van griots, muzikanten van geboorte die aan de kost komen door het machtige verleden van de adel te bezingen. De laatste tijd aan lager wal geraakt, weerspiegelt Keba Cissokho hier met zijn diep doorleefde bluesstem o.a. zijn ellendig bestaan in Pikine, een gore voorstad van Dakar. Zuiver muzikaal gezien is hij zowat de Senegalese tegenhanger van de Malinees Toumani Diabaté.

Er volgen dan o.a. een aantal bijdragen van traditionele muzikanten uit de Casamance. Voor een aantal luisteraars kunnen die wat kitscherig overkomen: het akoestische gitaargetokkel (met vage Guinese kora-invloeden) van Pascal Dlatta en aan het vraag- en antwoordspel van zijn vrouw Sona Mané lijken soms minder 'echt'.

Naast de al genoemde leuke nummers, is er ook een opvallend stukje van het virtuoze kora-duo Dembo Konté (Gambië) en Kausu Kuyateh (Casamance). Simbomba, hun tweede in Europa verschenen plaat, is zonder meer een tijdloos juweeltje dat elke traditionele muziekliefhebber in huis moet halen. Als laatste uitschieter krijgen we een briljant nummer op *xalam* (een viersnarige luit) van de in Senegal alombekende griot Boucounta Ndjaye die ooit al eens live speelde met Youssou N'Dour. Een uitstekende keuze.

Nu, de Latijnen wisten het al: **de gustibus et coloribus non disputandum** : stijlen, genres, ritmes: iedereen heeft zo zijn eigen 'dada'. Eén raad nochtans: ontdek zelf de muziek op de CD, laat je meevoeren op de lokale ritmes en haal eruit wat je er wil uithalen. Zelfs voor een volslagen leek als schrijver dezes (mijn enige maar misschien wel relevante link met Senegal is dat ik er een aantal jaren heb verbleven en gewerkt en dus de sfeer direct terug kan opsnuiven en voelen doorheen de muziek) is het duidelijk dat hier authentiek en aangenaam beluisterbaar materiaal geleverd is.

Naast een rijke muzikale oogst hadden Ababacar en Piet ook nog de titel voor de CD op zak. SENEGAL WAAW is Wolof - één van de vele talen die in Senegal gesproken wordt, en zeker de taal van Dakar en omstreken - voor SENEGAL JA! In het Nederlands is "waaw" een uitroep van bewondering. Bewondering voor de rijkdom van de Senegalese cultuur ? Meteen een ideale dubbele bodem die de titel, en de CD, een dimensie méér geeft.

De CD biedt méér dan een aantal flitsende nummers. Het begeleidend boekje bevat 24 pagina's achtergrondinformatie bij de nummers. Ababacar Ndaw bekomentarieert de muziek en laat ons zo van dichtbij kennismaken met enkele facetten van de hedendaagse Senegalese maatschappij. Er moet hier wel opgemerkt worden dat het boekje heel onoverzichtelijk oogt: iedere bladzijde vormt een kleurrijk amalgaam van tekst en tekeningen: iets rustiger had ook gekund. Het feit dat de Franse en Nederlandse tekst regel voor regel op een aantal bladzijden afzonderlijk door elkaar staan, vergemakkelijkt de lezing zeker niet. De lettertypes die gehanteerd worden zijn ook niet altijd lezersvriendelijk.

Besluit: doen!

SENEGAL WAAW wil het zuiden een stem geven. We denken dat Vredeseilanden daarin geslaagd zijn. Immers, Senegal Waaw mag dan een initiatief zijn van

Vredeseilanden, toch is het in de eerste plaats een Senegalees produkt. De muzieklektie werd gemaakt in samenspraak met Aziz Dieng, een Senegalees producer. Ababacar Ndaw zorgde voor de inhoudelijke omkadering.

Ik denk, tezamen met de 'auteurs', dat het voor de Vlaamse luisteraar een uitnodiging zal zijn om Senegal in de diepte te leren kennen. De conclusie is duidelijk: Senegal verdient ons respect, niet ons medelijden !

Praktisch

Technisch detail: codenummer = VE 001. Bij FNAC (Brussel, Antwerpen en Gent) is de CD te koop aan 750 fr. FNAC zorgt voor gratis distributie en promotie.

Bij Vredeseilanden kunt u 'm bestellen door 800 fr. (verzendingskosten inbegrepen) te storten op rekeningnummer 230-0042677-17 met vermelding CD-Senegal Waaw (een gekruiste cheque opsturen mag ook). Wie 1.800 fr. stort, krijgt de CD toegestuurd en ontvangt een fiscaal attest van 1.000 fr. voor de belastingen.

Met dank aan: Vredeseilanden, Piet Chielens, Marc Demeyere (de Abrahams die me de weg naar de mosterd wezen...).

Bespreking door:

Patrick Van Damme

Faculteit Landbouwwetenschappen (RUG)
Coupure Links 653
9000 Gent

Every issue of **AFRICA FOCUS** provides in the **AFRICA REVIEW** a survey of one or two African countries. The choice is related, if possible, to articles published in the issue.

The survey of the following countries has already been published :

ALGERIA in Vol. 7, 1991, nr. 3
ANGOLA in Vol. 4, 1988, nr. 3-4
BENIN in Vol. 5, 1989, nr. 1-2
BURUNDI in Vol. 7, 1991, nr. 2
BOTSWANA in Vol. 6, 1990, nr. 2
CAMEROON in Vol. 7, 1991, nr. 4
IVORY COAST in Vol., 7, 1991, nr. 2
KENYA in Vol. 7, 1991, nr. 1
LIBERIA in Vol. 4, 1988, nr. 1-2
LIBYA in Vol. 4, 1988, nr. 3-4
MADAGASCAR in Vol. 6, 1990, nr. 1
MALI in Vol. 5, 1989, nr. 3-4
MOROCCO in Vol. 6, 1990, nr. 2
NAMIBIA in Vol. 7, 1991, nr. 4
NIGERIA in Vol. 5, 1989, nr. 3-4
RWANDA in Vol. 6, 1990, nr. 1
SWAZILAND in Vol. 7, 1991, nr. 3
SOUTH-AFRICA in Vol. 5, 1989, nr. 1-2
TANZANIA in Vol. 7, 1991, nr. 1
TOGO in Vol. 4, 1988, nr. 1-2
ZAIRE in Vol. 4, 1988, nr. 1-2
ZIMBABWE in Vol. 6, 1990, nr. 3-4